

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ РОБОТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТОРА БАНКУ

METHOD OF ASSESSMENTS OF THE QUALITY OF WORK OF INTERNAL AUDITOR OF THE BANK

У статті розглянуто процес оцінювання внутрішніх аудиторів підрозділу внутрішнього аудиту банку. Підрозділ внутрішнього аудиту банку підлягає постійним внутрішнім та зовнішнім оцінкам. Внутрішні оцінки включають аналіз діяльності внутрішнього аудитора та його самооцінку. Розроблено методику оцінювання якості роботи працівників підрозділу внутрішнього аудиту, яка базується на бальних відмітках за шкалою оцінювання щодо відповідності функції внутрішнього аудиту банку. Розроблено структуру анкети для оцінювання керівником робочої групи чи підрозділу та самооцінки. Методика складена згідно з новою редакцією Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту 2017 року. Зовнішні оцінки здійснюються незалежним, професійним та компетентним експертом або групою експертів. Розглянуто процес організації та здійснення зовнішнього оцінювання. Визначено вимоги до звітування результатів та відповідності роботи внутрішніх аудиторів програмі підвищення якості.

Ключові слова: внутрішній аудит, банк, підрозділ внутрішнього аудиту, оцінювання якості роботи внутрішніх аудиторів, функція внутрішнього аудиту.

В статті розглянуто процес оцінювання внутрішніх аудиторів підрозділення

внутрішнього аудиту банку. Подразделение внутреннего аудита банка подлежит постоянным внутренним и внешним оценкам. Внутренние оценки включают анализ деятельности внутреннего аудитора и его самооценку. Разработана методика оценивания качества работы сотрудников подразделения внутреннего аудита, которая базируется на бальных отметках по шкале оценивания касательно соответствия функции внутреннего аудита банка. Разработана структура анкеты для оценивания руководителем рабочей группы или подразделения и самооценки. Методика составлена согласно новой редакции Международных стандартов профессиональной практики внутреннего аудита 2017 года. Внешние оценки осуществляются независимым, профессиональным и компетентным экспертом или группой экспертов. Рассмотрен процесс организации и осуществления внешнего оценивания. Определены требования к отчетности результатов и соответствию работы внутренних аудиторов программе повышения качества.

Ключевые слова: внутренний аудит, банк, подразделение внутреннего аудита, оценивание качества работы внутренних аудиторов функция внутреннего аудита.

УДК 657.6:336.71

Долінська О.М.

аспірант, викладач кафедри обліку і оподаткування

Інститут банківських технологій та бізнесу

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Dolinska Oksana

Institute of Banking Technologies and Business

SHEE «Banking University»

The article deals with the process assessments internal auditors of the bank's internal audit department. The internal audit department of the bank is subject to ongoing internal and external assessments. Internal assessments must include monitoring and analysis operation of the internal audit activities and self-assessments. A methodology of assessments of the quality of work of the internal audit department staff, based on scale of assessment operation of the internal audit activities, was developed. The structure of questionnaires was developed for assessment by the chief of the working team or department and self-assessment. The methodology is compiled in accordance with the new edition of the International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing, 2017. External assessments are carried out by the qualified and independent of the external assessor or assessment team. The process of organization and implementation of external assessment is considered. Defined requirements for reporting of results and compliance with improvement program the quality of work by internal auditors. The chief audit must communicate the results of the quality assurance and improvement program to senior management and the board. The assessment determines whether the knowledge of the internal auditor is sufficient to apply them in practice. Sufficient knowledge, experience gained, practical skills of internal auditors of the internal audit department of the bank ensure implementation of the internal audit activity provided by the International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing. Management policies and practices regulate the use of assessment to determine internal auditors for compliance with International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing and the Code of Ethics. Permanent monitoring is prescribed in the respective policies and practices of managing of the internal audit activity. Senior management and the board make decisions for managerial decisions regarding the provision and improvement of the quality program. The results of internal assessments are the basis for developing procedures for guide the internal audit activity.

Key words: internal audit, bank, internal audit department, internal auditors work quality assessment, internal audit activity.

Постановка проблеми. Підрозділом внутрішнього аудиту банку повинні застосовуватись оцінки якості роботи внутрішніх аудиторів. Така інформація повинна бути прописана у внутрішніх документах банку та регламентувати методику здійснення цієї процедури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою внутрішнього аудиту банку займається значна кількість вітчизняних науковців. Зокрема, питанням оцінювання якості роботи внутрішнього аудитора банку займалися Г.М. Білокінь [1], Т.О. Каменська [2], М.А. Маркевич [3], С.М. Петренко [5], М.С. Письменна [6], О.І. Скаско [7], К.С. Сурніна [8], О.В. Філозоп [9].

Існує потреба розроблення чіткої методики здійснення оцінювання.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження процесу внутрішніх та зовнішніх оцінювань якості роботи внутрішніх аудиторів для забезпечення функції внутрішнього аудиту банку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішні регламенти прописуються керівником підрозділу внутрішнього аудиту згідно з Міжнародними стандартами професійної практики внутрішнього аудиту [4]. Всеукраїнською громадською організацією «Інститут внутрішніх аудиторів України» у 2017 році було перекладено нову редакцію стандартів. Так, стандарт 1311 «Вну-

трішні оцінки» [4] трактує, що має відбуватися внутрішнє оцінювання для забезпечення функції внутрішнього аудиту. Такі внутрішні оцінки включають моніторинг діяльності внутрішнього аудиту, самооцінку внутрішніх аудиторів або оцінку іншими співробітниками. До інших осіб належать співробітники організації, які володіють практичними навичками внутрішнього аудиту на достатньому рівні. Постійний моніторинг прописується у відповідних політиках та практиках управління функцією внутрішнього аудиту. Він є вагомою частиною нагляду та контролю за функцією внутрішнього аудиту. Політики та практики управління регламентують процес застосування оцінок для визначення внутрішніх аудиторів щодо відповідності Міжнародним стандартам професійної практики внутрішнього аудиту та Кодексу етики. Знання внутрішнього аудитора оцінюються щодо відповідності розумінню вимог основних положень міжнародної професійної практики та застосування на їх основі практичних умінь. За допомогою бальної оцінювання визначається відповідність знань внутрішнього аудитора достатньому рівню для застосування їх на практиці. Достатні знання, досвід, практичні уміння внутрішніх аудиторів підрозділу внутрішнього аудиту банку забезпечують виконання функції внутрішнього аудиту, передбачену Міжнародними стандартами професійної практики внутрішнього аудиту.

Такий внутрішній регламент пропонуємо прописати в документі під назвою «Методика оцінювання якості роботи працівників підрозділу внутрішнього аудиту». Методику необхідно розробити відповідно до вимог Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту. Методика оцінювання якості роботи працівників підрозділу внутрішнього аудиту визначає алгоритм внутрішнього оцінювання якості кожного працівника. У ній необхідно прописати методи організації, оцінювання та оформлення результатів. Метою цієї методики є об'єктивне оцінювання професійної компетенції та поведінки, дотримання етичних принципів та виконання обов'язків внутрішніми аудиторами. Завдяки даним оцінювання визначатиметься подальша потреба підвищення кваліфікації працівників. Підвищення кваліфікації дасть змогу внутрішньому аудиту розширити свій кругозір та спеціалізацію й слугуватиме особистісному розвитку для виконання своїх обов'язків.

Для розроблення Методики оцінювання якості роботи працівників підрозділу внутрішнього аудиту пропонуємо застосовувати такий понятійно-категоріальний апарат:

- 1) внутрішній аудит банку – це незалежна діяльність щодо оцінювання процесів та систем банку;
- 2) підрозділ внутрішнього аудиту банку – це самостійний структурний підрозділ банку, підпорядкований правлінню (раді) банку;

3) якість – це сукупність характеристик та властивостей, що визначає професійну компетентність внутрішнього аудитора для забезпечення функції внутрішнього аудиту банку;

4) оцінка якості – це встановлення бальної відмітки за шкалою оцінювання щодо відповідності та якості виконання обов'язків працівником підрозділу внутрішнього аудиту банку;

5) внутрішнє оцінювання якості – це процес оцінювання якості та аналізу для визначення відповідності функції внутрішнього аудиту банку;

6) самооцінка – це встановлення бальної відмітки за шкалою оцінювання в процесі самостійного аналізування професійних та етичних вимог працівником підрозділу внутрішнього аудиту банку.

Оцінюванню якості роботи внутрішніх аудиторів підлягають особи, які виконували аудиторське завдання, що здійснюється керівниками робочих груп внутрішнього аудиту. Здійснюється таке оцінювання після виконаного завдання. Самооцінка внутрішнього аудитора надається особисто. Оцінювання якості роботи керівника робочої групи аудиту відбувається за результатами кожного виконаного аудиторського завдання. Керівник робочої групи аудиторського завдання здійснює оцінювання самостійно. Керівник підрозділу внутрішнього аудиту банку підлягає самооцінці, якщо протягом звітного періоду він брав участь в аудиторській перевірці.

Результати відповідних оцінок якості відображають у розроблених анкетах. Анкети пропонуємо розділити на чотири основних розділи з питаннями до кожного з них:

- дотримання принципів етики;
- професійні судження;
- професійне виконання завдань;
- якісна характеристика.

До першого розділу входять питання дотримання принципів етики внутрішнім аудитором. Другий розділ відповідає за об'єктивність та незалежність щодо висловлення думки та організації робочого процесу. Третій розділ присвячений вчасному та якісному виконанню аудиторського завдання. Четвертий розділ характеризується особистими якостями поведінки внутрішнього аудитора.

Оцінювання щодо відповідності якості забезпечення функції внутрішнього аудиту встановлюється за п'ятибальною шкалою, де кожна оцінка повинна відповідати таким характеристикам:

- оцінка «5» відображає чітке виконання посадових обов'язків, оригінальність роботи, індивідуальний підхід та застосування творчих ідей;
- оцінка «4» передбачає, що власна думка формується на особистому прийнятті рішень, що забезпечує досягнення поставлених цілей аудиторського завдання;
- оцінка «3» демонструє виконання посадових обов'язків без проявленої ініціативи, наявність

потреби під час висловлення думки або прийняття рішення сторонньої допомоги;

- оцінка «2» має на увазі виконання завдання на неналежному рівні з порушеннями обов'язків, визначених законодавчим чином;

- оцінка «1» дає змогу відзначити відсутність виконання завдання та відповідності основним визначеним посадовою інструкцією обов'язкам.

За суперечливих моментів є можливим виставлення десяткового числа оцінки під час судження. Така ситуація відбувається за несуттєвої похибки щодо повної відповідності критеріям певної характеристики, але коли загалом їх можна вважати виконаними. Несуттєвою вважається похибка, яка не впливає кардинально на результат.

Керівник здійснює аналізування анкет і готує проект Звіту за результатами внутрішнього оцінювання якості у вигляді описової та статистичної частини. Внутрішні аудиторі ознайомлюються з анкетами під підпис та з проектом звіту за своїми даними. В разі незгоди з проектом звіту внутрішній аудитор надає аргументовані письмові пояснення. Всі пояснення містяться в додатках до звіту. Інформація зі звіту використовується під час щорічного оцінювання для відзнаки професійного рівня внутрішніх аудиторів. Звіт зберігається у керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку, а в подальшому передається до архіву.

Крім внутрішніх оцінок, Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту визначають надання зовнішніх оцінок. Так, стандарт 1312 «Зовнішні оцінки» [4] описує проведення кваліфікованим незалежним експертом або групою експертів зовнішніх оцінок хоча б одного разу на п'ять років. Такими експертами можуть бути особи, які не належать до організаційної структури банку та не є її співробітниками. Поєднання досвіду та теоретичних знань внутрішнього аудитора дає змогу зовнішньому експерту або групі експертів надати висновок про його компетентність за такими напрямками. Надання зовнішніх оцінок розробляється керівником підрозділу внутрішнього аудиту та виноситься на погодження раді банку у вигляді програми. Обговоренню підлягають періодичність, форма, кваліфікація, незалежність та конфлікт інтересів під час надання зовнішніх оцінок.

Діяльність підрозділу внутрішнього аудиту щодо оцінювання якості проводиться задля підвищення ефективності роботи внутрішніх аудиторів, виконання ними обов'язків та основних функцій, а також дотримання вимог нормативно-правових актів і внутрішніх регламентів. До напрямів якості внутрішнього аудитора можна віднести особистісні та професійні відповідності Кодексу етики та Міжнародним стандартами професійної практики внутрішнього аудиту.

Стандарт 1320 «Звітність за програмою забезпечення та підвищення якості» [4] регулює процес

звітування, представлення та відповідність програмі щодо результатів підвищення якості роботи внутрішніми аудиторіями. Керівник внутрішнього аудиту банку звітує за результатами програми вищому керівництву та раді банку.

До відома керівництву доводиться інформація, що включає:

- обсяг і періодичність внутрішніх та зовнішніх оцінок;

- інформацію щодо кваліфікації експерта або групи експертів щодо можливих конфліктів інтересів;

- результати, висновки та рекомендації експертів або групи експертів;

- план заходів щодо усунення недоліків та моніторинг їх виконання.

Форма звітування вищому керівництву, періодичність та зміст результатів програми підвищення якості внутрішніх аудиторів банку затверджується правлінням (радою) банку. Процес звітування враховує забезпечення функції внутрішнього аудиту та відповідність керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку займаній посаді.

Після завершення внутрішнього та зовнішнього оцінювання внутрішнього аудитора процес звітування відбувається одразу для підтвердження їх відповідності Кодексу етики та Міжнародним стандартами професійної практики внутрішнього аудиту. Розроблений план заходів щодо усунення недоліків доводиться до відома внутрішніх аудиторів та є обов'язковим до виконання. Також здійснюється моніторинг виконання плану заходів не менше одного разу на рік.

За виконання вищенаведених умов можливим є використання стандарту 1321 «Використання фрази «Відповідає Міжнародним стандартам професійної практики внутрішнього аудиту»» [4]. Це підтверджує те, що функція внутрішнього аудиту відповідає Міжнародним стандартам професійної практики внутрішнього аудиту. Твердження може застосовуватись, якщо це підтверджується результатами підвищення якості, зазначеними в програмі. Діяльність внутрішнього аудиту характеризується внутрішніми та зовнішніми оцінками, а також тоді, коли досягаються результати, викладені в Кодексі етики та Міжнародних стандартах професійної практики внутрішнього аудиту.

Результати оцінювання якості повинні бути чесними та об'єктивними, дотримуватися принципів професійної етики внутрішніх аудиторів банку. Результат оцінки та самооцінки не повинен значно різнитись. Інакше керівник підрозділу внутрішнього аудиту банку повинен втрутитись та почати розслідування значної відмінності загального балу. Це може означати недоброзичливість відносин або навмисне завищення чи заниження результатів. В такому разі виникає конфлікт інтересів, а ситуація підлягає ретельному вивченню

щодо факту виконання професійних обов'язків внутрішнього аудитора та особи, що оцінювала. В разі відсутності доступу чи інформації для розслідування або виникнення труднощів керівник підрозділу внутрішнього аудиту банку повідомляє у письмовій формі правлінню (раді) банку про зафіксований факт. Оцінка стану якості внутрішніх аудиторів не підлягає розголошенню, а може бути використана особами в межах їх компетенцій.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, проведено дослідження процесу внутрішніх та зовнішніх оцінювань, прописаних у політиках управління функцією внутрішнього аудиту. Для забезпечення їх виконання розроблена методика оцінювання якості роботи працівників підрозділу внутрішнього аудиту. Нею визначені бали та відповідні їм характеристики. Розглянуто вимоги щодо надання зовнішніх оцінок кваліфікованими експертами. У банках необхідно регламентувати процес застосування оцінок для визначення відповідності внутрішніх аудиторів Міжнародним стандартам професійної практики внутрішнього аудиту та Кодексу етики.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білокінь Г.М. Становлення і вдосконалення аудиторської служби в банках України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.04. Київ, 2005. 20 с.
2. Каменська Т.О. Внутрішній аудит: методологія та організація : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.09. Київ, 2011. 40 с.
3. Маркевич М.А. Організація і методика внутрішнього аудиту в банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09. Одеса, 2011. 20 с.
4. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту. Київ : Інститут внутрішніх аудиторів України, 2017. 40 с. URL: https://www.iaa.org.ua/?page_id=189 (дата звернення: 08.05.2019).
5. Петренко С.М. Внутрішній контроль діяльності підприємств і його інформаційне забезпечення: теорія, методологія, організація : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.09. Київ, 2010. 36 с.
6. Письменна М.С. Внутрішній аудит в банківській системі : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09. Одеса, 2011. 265 с.
7. Скаско О.І. Теорія, методологія та організація системи контролю в банках України : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.09. Тернопіль, 2014. 40 с.

8. Сурніна К.С. Аналітичні процедури в аудиті: методологія та організація : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.09. Київ, 2012. 35 с.

9. Філозоп О.В. Розвиток внутрішнього аудиту в Україні: організація і методика : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09. Житомир, 2010. 20 с.

REFERENCES:

1. Bilokin G.M. (2005) Stanovlennya i vdoskonalennya audytor's'koyi sluzhby v bankakh Ukrayiny [Becoming and improvement of public accountant service in the banks of Ukraine] (PhD Thesis). Kyiv : Kyiv National Economic University.
2. Kamenska T.O. (2011) Vnutrishniy auydt: metodolohiya ta orhanizatsiya [Internal auditing: methodology and organization] (PhD Thesis). Kyiv : The National Academy of Statistics.
3. Markevych M.A. (2011) Orhanizatsiya i metodyka vnutrishn'oho audytu v banku [Organization and methods of internal auditing in the bank] (PhD Thesis). Odessa : Odessa State Economic University.
4. The Institute of Internal Auditors (2017) Mizhnarodni standarty profesiinoi praktyky vnutrishnoho audytu, redaktsiia 2017 [International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing, 2017 Edition]. Available at: https://www.iaa.org.ua/?page_id=189 (accessed: 8 May 2019).
5. Petrenko S.M. (2010) Vnutrishniy kontrol' diyal'nosti pidpryyemstv i yoho informatsiyne zabezpechennya: teoriya, metodolohiya, orhanizatsiya [Internal control of activity of enterprises and its informative providing: theory, methodology, organization] (PhD Thesis). Kyiv : State Academy of Statistics, Accounting and Auditing of the State Committee of Statistics of Ukrainian.
6. Pysmenna M.S. (2011) Vnutrishnii auydt v bankivskiiy systemi [Internal Audit in the Banking System] (PhD Thesis). Odesa : Odessa National University of Economics.
7. Skasko O.I. (2014) Teoriya, metodolohiya ta orhanizatsiya systemy kontrolyu v bankakh Ukrayiny [Theory, methodology and organization of control system in banks of Ukraine] (PhD Thesis). Ternopil : Ternopil nats econ un.
8. Surnina K.S. (2012) Analitychni protsedury v audyti: metodolohiya ta orhanizatsiya [Analytical procedures in auditing: methodology and organization] (PhD Thesis). Kyiv : National academy of statistics, account and audit.
9. Filozop O.V. (2010) Rozvytok vnutrishn'oho audytu v Ukrayini: orhanizatsiya i metodyka [Development of Internal Audit in Ukraine: Organization and Methods] (PhD Thesis). Zhytomyr : Zhytomyr State Technological University.